

Ο ΜΑΚΡΥΓΙΑΝΝΗΣ ΚΑΙ ΟΙ ΑΡΧΑΙΟΙ ΠΡΟΓΟΝΟΙ

Πούλ λόγο κάνουμε συχνά γιά την παράδοσή μας. Λέμε: ἔχομε οι "Ελληνες μεγάλη παράδοση" νά την κρατήσουμε, νά μήν την αφήσουμε κ.τ.λ.

με, οὐδέ τι λέξη «παράδοση» τὴν προφέρουμε τελείως ἀλλγιστα· ξέρουμε τάχα τι είναι παράδοση; Πῶς λειτουργεῖ μέσα μας ή έξω ὅπο μᾶς; «Ετοι ή λέξη «παράδοση» πιὸ πολὺ χρησιμοποιεῖται γιὰ νὰ καλύψῃ, στήην καλύτερη περίπτωση, τὴν πνευματική μας ἀδράνεια.

Πρόχειρα, δέδοισα, παράδοση είναι ή ἐπιβίωση τοῦ παρελθόντος μέσα στὸ παρόν. "Η, ἀλλιώς, ή ζωὴ μας εἰνι κάτι τὸ συνέχει· δηλαδὴ ὅχι μόνο ζῷμε κάψε στιγμῆι ὡρα συνέχεια τῆς προηγούμενης στιγμῆς, ἀλλὰ καὶ ή ζωὴ μας είναι συνέχεια τῆς ζωῆς ποὺ ἔζησαν οἱ προηγούμενοι μας..

Αλλά τρίν φτάσωμε σε πνευματικές άφηρημένες διατυπώσεις περί παραδόσεως, όπου στέρεος δρόγος για να πετύχωμε αύτό είναι να δούμε πιο κοντά μερικούς άνθρωπους της παραδόσεως μας, τής κοντινής μας παραδόσεως, ή πάτο τους πατέρες και τούς παπούδες μας, που νά άναγκωρίζουμε ότι μᾶς πρόσφεραν κάτι διμορφο, κάτι στέρεο για την τωρινή μας ζωή· κάτι πού και σήμερα άκόμη, ος πέρασαν τόσα χρόνια, νά μᾶς άναπτύχ, ή καλύτερα νά μᾶς προκαταέκεινο τό σεβασμό που δλοι νιώθουμε γιά πρόσωπα ξένια. Ο Χρόνος, μεγάλος μας δάσκαλος στη ζωή, έχει ξεκαθαρίσει τό έδαφος, έχει ξεχωρίσει δρισμένους άνθρωπους, μερικές κορυφές, άλλοι και μερικά γεγονότα, μερικά έργα που έντονωτερα ήταν δι.τιδήποτε δλό μᾶς ύπενθυμίζουν την παρουσία της παραδόσεως στη ζωή μας. Νά δούμε λοιπόν πώς οι άνθρωποι αύτοι, που είναι για μᾶς παράδοση, ξέζασαν τη ζωή τους συνέχεια τής ζωῆς τών προηγουμένων, πώς έδιναν την παράδοση.

“Ενας δέπο τους λίγους είναι ο Μακρυγιανής ἀγωνιστής της Ἐλευθερίας, αὐτοδίδακτος, δπως τόσοι πολλοί στὴν Ἰστορία μας. Σὲ ἀλλη σελίδη τοῦ τεύχους αύτοῦ ο ἀναγνώτης θὰ δῆ πότε, πῶς καὶ γιατὶ ὁ Μακρυγιανῆς ἐμάθε γράμματα· ἔτοι εὔκολα διαπιστώνεται δῆ στὸ Μακρυγιάννη τὸ παράδοση δὲν ἦταν ποιὸν σκέτης μαθήσεως, ἀλλὰν ἡ ίδια ἡ ζωὴ ὁ Μακρυγιανῆς ἤταν τὸ ίδιο τὸ σῶμα τῆς παραδόσεως που μαρτύρων γιὰ νὰ ύπαρξει στὸ παρόν.

Τελικά τό παρελθόν, καλό ή κακό, δρίσκεται πάρον τήν κάθε στιγμή μέσα μας, είτε τό συνειδητοποίημε είτε όχι: καὶ είναι μὲ τὴν ἐλεύθερία μας ποὺ κλίνουμε είτε στὸ καλό είτε στὸ κακό, γιὰ νὰ προχωρήσουμε στὸ μέλλον καὶ ἔτσι νὰ δημιουργήσουμε τὴ δική μας παράδοση γιὰ κείνους ποὺ οὐ ἔρθουν μετά ἀπὸ μᾶς.

Αλλά καλύτερα νὰ δοῦμε τὸ Μακρυγιάννη. Ἡταν ἀνθρωπὸς ἀγράμματος²· καὶ δῆμος συχνὸς στὰ Ἀπομνημονεύματα τῶν ἀναφέρει δύναματα παλαιῶν σπουδαίων Ἐλλήνων τις· ἔχουμε συνήθισει νὰ τὰ ἀκούμε ἀπό στόματα „λόγια“ ή „λογιώτατα“. Καὶ δὲν είναι ὅτι τὰ ἀναφέρει ἀπλῶς αὐτά τὰ σπουδαῖα πρόσωπα τῆς παραδόσεως μας³· τὸ ποι ἡμαγικό· είναι ὅτι διαλέγεται μέσα στὸ ἔργο του μαζί τους· καὶ σιδιάλογος είναι ἡ πιὸ υψηλὴ μορφὴ ζωῆς, πού κατά σύνπτωση είναι προϊόν τῆς δικῆς μας, τῆς Ἑλληνικῆς παραδόσεως.

Τό θέμα λοιπόν σήμερα είναι ή σχέση του Μακρυγιάννη με τους 'Αρχαίους "Ελληνες. (1)

Πρώτα για τὸν τρόπο που χρησιμοποιεῖ τὸ οὐσιαστικὸν «Ἐλληνας» καὶ τὸ ἐπίθετο «Ἐλληνικός». Λίγα χρόνια πρὶν ἀπὸ τὴν Ἐπανάσταση οἱ «Ἐλληνες ὄρχισαν νὰ χρησιμοποιοῦνται αὐτές τὶς λέξεις δεήγμα καὶ αὐτὸ γιὰ τὸ δυνάμωμα τῆς ἑθνικῆς τους συνειδήσεως: ἀντὶ γ' αὐτές χρησιμοποιοῦσαν τὶς «Ρωμαῖοι» ή «Ρωμιοί» καὶ «Ρωμαῖοίκο». Τις χρησιμοποιεῖ καὶ ὁ Μακρυγιάννης «μὲν» εἶχαν οἱ κάτοικοι Ρωμαΐγοι καὶ Τούρκοι ὡς ταμίαν — «Τι στοχάζεσαι αὐτὸ τὸ Ρωμαΐγικο θὰ κάμη ὅργυητα νὰ γένη; Θὰ κοιμηθῶμε μὲ τους Τούρκους καὶ θὰ ξυπνήσουμε μὲ τοὺς Ρωμαΐγους» — Σιχιθηκα τὸ Ρωμαΐκο». Ὁ Μακρυγιάννης δημιώς χρησιμοποιεῖ παράλληλα καὶ τὰ «Ἐλληνας καὶ «Ἐλληνικός» μὲ κάπιας ειδικὸ νόημα, στὴν ὅρχη τουλάχιστον τῶν Ἀπομνημονευμάτων.

«Κέρασα ἀπόνα ρακί τούς „Ελληνες, ἀθάνατους, τὰ γενναῖα λιοντάρια» (αελ. 219) — «Πέταγαν τὶς μπαγιονέττες

καταγή καὶ τούς πελέκαγαν οἱ «Ἐλληνες σὰν δύδιαι» (οελ. 220) — «Τούς παίρνουν εἰς τὸ κοντό οἱ ἀθάνατοι «Ἐλληνες» (οελ. 259) — Τότε οι γενναῖοι «Ἐλληνες ἔστησαν σὰν λιοντάρια» (οελ. 266). Οι «Ἐλληνες τούς Τούρκοι τῷς καταφρόνεσαν δλῶς δι' δλου» (σ. 280). Καὶ ταῦρο θέλει νῆστοντουφέκι «Ἐλληνικόν» (σ. 236). «Καὶ εἰδαν οἱ Τούρκοι ὅπου δὲν παίζαν εἰς τὸν Πειραιᾶ. Κι αὐτό, δτ' εἶναι ντουφέκι καὶ σπαθί «Ἐλληνικόν, θρησκευτικόν καὶ πατριωτικόν» (οελ. 283). Τὰ τελευταῖα παραδείγματα δείχνουν ἔτι δὲ Μακρυγιάννης χρησιμοποιεῖ τις λέξεις ««Ἐλληνας καὶ «Ἐλληνικός» γιὰ νὰ δείξῃ δτὶ κάτι τὸ καινούργιο συμβαίνει τώρα μὲ τὴν «Ἐπανάσταση πού δὲ συνέβαινε πρίν, τὸν καιρὸ τῆς σκλαδιάς. «Ἔχει τὴν αἰσθηση δτὶ γίνεται μία «Αναγέννηση».» Αφοῦ δὲ Θεός τοὺς λυπτήθη καὶ θέλει νὰ τοὺς ἀναστήσῃ, οἱ ἀνθρώποι τοὺς καταπολεμοῦν νὰ τοὺς φάνε, νὰ τοὺς χασουνε, νὰ τοὺς σδῆσουνε νὰ μήν ἔσανεπιώθουν «Ἐλληνες» (οελ. 338). «Εσύ, Κύριε, θ' ἀναστήσης τοὺς πεθαμένους «Ἐλληνες, τοὺς ἀπογόνους αὐτεινῶν τῶν περίφημων ἀνθρώπων, δποῦ στόλισαν τὴν ἀνθρωπότη μ' ἀρετή. Καὶ μὲ τὴ δύναμή σου καὶ τὴν δικαιοσύνη σου θέλεις νότιαναστονέψη τοὺς πεθαμένους· καὶ ἡ ἀπόφασή σου η δίκια είναι νὰ ματαεπιώθῃ «Ἐλλάς» (σ. 342). Τώρα λοιπὸν ἀναστήνονται οἱ ἀπόδογονοι τῶν παλαιῶν «Ἐλλήνων, πρέπει δμοὶ καὶ τὸ δνομα νὰ ἀναστηθῇ.

Θά είχε ένδιαφέρον νά παρακολουθήσῃ κανεὶς τη συζήτηση μὲ τὴν ὅποια παρουσιάζονται τὰ «Ρωμαίος» καὶ «Ἐλληνας» στὰ διάφορα στάδια τῆς συγγραφῆς τῶν Ἀπομνημονευμάτων.

Αύτά γενικά. Ειδικώτερα τώρα ποιούς από τους 'Αρχαιούς έρει ό Μακρυγιάννης; 'Αναφέρει τούς έξης: Λυκούργο, Πλάτωνα, Σωκράτη, 'Αριστοβίη, Θεμιστοκλή, Δεωνίδη, Θρασύβουλο, Δημοσθένη, και Μιλτιάδη. Βλέπουμε λοιπούς διτί άναφέρει δχι μόνον νομοθέτες, πολιτικούς και στρατιωτικούς δάλλα και φιλοσόφους. Είναι άξιοπρόσεκτη ή φιλοσοφική του διάθεση μέσα στά 'Απομνημονεύματα, σε πρακτική μορφή δέβαια. Είναι χαρακτηριστικό αυτό που γράφει για τό Γώγο Μπακόλα «ώς λιοντάρι πολεμούσε καὶ ως ἄλοσοφος ὅδηγουσε». Σε ποιά διδλία δῆμας διάβασε και εμεθε γιαυτούς τούς παλαιούς "Ελλήνες"; Η ποια ήταν οι φίλοι του που τόν πληροφόρησαν γιαυτούς; Πολὺ θα θέλαμε νά ξέρουμε. δάλλα μᾶλλον είναι άδύνατον νά μάθουμε.

Ας δούμε τώρα πώς βλέπει ο Μακρυγιάννης του 'Αρχαιός, πώς τους αισθάνεται μέσα στή ζωή του. 'Η αισθηση της συνέχειας άπό εκείνους τους παλαιούς είναι ζωηρή [δι]ως, τις κρισιμές ώρες. 'Από τη συζήτηση του με τον Μηραΐμη ναυαρχο' «Κι εάν είμαστε δλίγοι εις το πλήρος του Μηραΐμη παρηγοριώμαστε μ' ἔναν τρόπο, διτὶ ή τύχη μᾶς ἔχει τούς "Ελλήνες πάντοτε δλίγους. "Οτι δρχὴ και τέλος παλαιοθεατῶν και ως τώρα, δλα τά θερία πολεμούν νά μᾶς φάνε και ούτι μπορούνε' τρώνε άπό μᾶς και μένει και μαγιά (σ. 237). Το νόημα της ψημαγιάς έδω είναι σημαντικό το υπότοπο με τὸν δρόπιον ἀντιλιμανθόντας αὐτὴ τὴ συνέχεια ὁ Μακρυγιάννης. Και ἀλλοῦ γράφει, ἐξηγῶντας τις «έκονογραφεις τοῦ ἔκαμε ὁ Παναγιώτης Ζωγράφος κάτω άπό τὴν ἄμεση οδηγία του: «Τότε ἀφοῦ τοὺς είδε (τοὺς κλέφτες) ὁ Σουλτάνος διατάττει πεζούρα καὶ καβαλλαρία καὶ πολεμοῦν μὲ τὴ πογιὰ τῆς λευτερίᾳς (δρόπιο τὴν βάστηξαν ἐυπόλουτοι καὶ γυμνοὶ τὸσους αἰώνες εις τὰ βουνά κι ἔρημιές νά μην χρειάσεται οι τύραγνοι καὶ οι Τουρκοκότζαμπασθές διανεγκαντούνται δέκα). (σελ. 397).

‘Η μάχη στήν ‘Αλαμάνα, κοντά στις περιφέμες Θερμές πύλες, τοῦ θυμίζει τό Λεωνίδα: ‘Κι ὁ περίφημος γενναιός Διάκος, ἀφοῦ τελείωσε τὸν Τζεμπιχανέ, καταπληγμένος καὶ μισοσκοτωμένος τὸν ἔλασθαν ζωντανὸν οἱ Τούρκοι καὶ τὸν παλούκωσαν. Στήν θέσιν δὲ πέθανες ἐσύ, Λεωνίδης μὲ τοὺς τρακόδους σου, πέθαναν καὶ αὐτεῖνοι διὰ τὴν δραστηριότητα σκεία καὶ πατρίδα» (σ. 145). ‘Εδώ βέβαια ή συνέχεια ‘Αρχαίων καὶ Νέων ‘Ελλήνων είναι τοπική, ἔξωτερηκί δλλορίας γίνεται βαθύτερη ή σύνδεση. ‘Από τὰ γεγονότα της 3ης Σεπτεμβρίου 1843· ‘Τότε, μά τονομα τοῦ Θεοῦ καὶ της πατρίδας, μὲ δάκρυα καυτερά θυμῷμαι ἐκείνη τῇ δράσῃ

καὶ τὴν ἀπάντησιν αὐτεινῶν τῶν γενναίων ἀντρῶν καὶ τῶν θύμων παιδιῶν.

‘Δέν ἔρθονται εἰς τὸν γάμον σου νὰ χαροῦμεν, ἥρθαμεν νὰ πεθάνωμεν ἑκαὶ ὅποῦ θὰ πεθάνης ἐσύ μὲν τὴν σημαῖαν τῆς πατρίδος μας καὶ θρησκείας μας. ‘Εσύ τὴν θέλεις σάδανο καὶ δὲν τὴν θέλομεν ἐμεῖς; Θέλομεν νὰ ζοῦμεν εἰλωτεῖς τῶν Μπαυαρέζων κι ἀλλουνῶν ὁμοίων τους ὅποῦ μᾶς καταδικοῦνε; Δέν μετρηθήκαμεν νὰ φύγωμεν δοσοὶ μείναμεν μετρηθήκαμεν νὰ πεθάνωμεν· καὶ εἶμαστε ἔτοιμοι διτιθηγεῖς θά μᾶς πῆς ν' ἀκολουθήσωμεν. Τοὺς ἄγκαλίασις καὶ τοὺς φίληρος, τοὺς ἔδωσα κι ἀπόνα κρασί. Διόξασμεν τὸν θέο καὶ τῇ βασιλείᾳ του καὶ τοὺς ὅδηγησα εἰς τὶς πόρτες κι ἄλλες θέσεις, ὅποτε μᾶς ριχτοῦνε νὰ πεθάνωμεν.’ Ἰωάννης μοῦ τοὺς ἔστειλες ἐσύ, Λεωνίδα, διτιθηγεῖς θά μείναν διαν σκοτώθηκες. ‘Οτιοὶ οἱ γενναῖοι αὐτοὶ καθαροὶ ἀπόγονοι σου — κι ἐσύ καὶ οἱ σύντροφοι σου ὑπὲρ τῆς πατρίδος σας σκοτωθήκετε καὶ τῆς θρησκείας σας — κι ἐμεῖς σ' αὐτὸς ἴστημαζόμαστε’ (σ. 431). Δέν είναι οἱ Νέοι ‘Ἐλλήνες ποὺ γίνουν ἔνα μὲ τοὺς Ἀρχαίους’ ὁ Μακρυγιάννης δάνει καὶ Ἀρχαίους νὰ νιώθουν τὸ ίδιο γιὰ τοὺς Νέους, τοὺς ἀπογόνους τους. Τοὺς φαντάζεται στὸν ‘Ἀδη’ ‘Ολοὶ αὐτεῖνοι εἰς μεγάλοι ἄντρες τοῦ κόρου κατεικοῦνε τόσους αἰῶνες εἰς τὸν ‘Ἀδη’ σ' ἔναν τόπον σκοτεινὸν καὶ κλαίνε καὶ βασανίζονται διὰ τὰ πολλὰ δεινὰ ὅποῦ τραβάγει ἡ δυστυχισμένη μερική πατρίδα τους. Χάνοντας αὐτεῖνοι, ἔχαθη καὶ ἡ πατρίδα τους ἡ ‘Ἐλλάς, ἔσθους τ' ὅνομα της’ (σ. 339). Κοινὸ σῆματοι λοιπὸν Ἀρχαίων καὶ Νέων είναι ὁ ἀγώνας γιὰ τὴν ‘Ἐλευθερία’ ἐκεῖ συναντῶνται στὴν ψυχὴ τοῦ Μακρυγιάννη· ‘Πίξαν κάμπτοσος ντουφεκισμούς νὰ μᾶς σκιάσουν. Ἐμεῖς ἐνθουσιασμένοι σὰν τὸν Λεωνίδα μὲ τοὺς Πέρσας θέλαμεν τὴν λευτερία μας’ (σ. 328).

Πέρα δῆμως ἀπὸ τὴν ἐλευθερία οἱ Ἀρχαίοι είλχαν καὶ ἀλλο ἔργο, νὰ στηρίξουν σὲ γερὰ θεμέλια τὴν ἐλευθερία· ‘Ολοὶ οἱ προκομένοι ἄντρες τῶν παταίῶν Ἐλλήνων, οἱ γοναῖγοι δῆλης τῆς ἀνθρωπότης, δὲ Λυκοῦργος, δὲ Πλάτων, δὲ Σωκράτης, δὲ Ἀριστεῖδης, δὲ Θεμιστοκλῆς, δὲ Λεωνίδας, δὲ θρασύδουλος, δὲ Δημοστένης καὶ οἱ ἐπίλοιποι πατέρες γεννικῶν τῆς ἀνθρωπότης κοπιάζαν καὶ βασανίζονταν νύχτα καὶ ήμέρα μ' ἀρετὴ, μὲ λικρίνειαν, μὲ καθαρὸν ἐνθουσιασμὸν νὰ φωτίσουν τὴν ἀνθρωπότη καὶ νὰ τὴν ἀναστήσουν νῦχη ἀρετὴ καὶ φῶτα, γενναιότητα καὶ πατριωτισμὸν.... Αὐτεῖνοι δὲν τήραγαν νὰ θησαυρίσουν μάταια καὶ προσωρινά, τήραγαν νὰ φωτίσουν τὸν κόσμο μὲ φῶτα παντοπινά. ‘Ἐντυναν τοὺς ἀνθρώπους ἀρετὴ, τοὺς γύμνωναν ἀπὸ τὴν κακὴ διαγωγὴ· καὶ τοιούτως θεωροῦσαν γενικῶς τὴν ἀνθρωπότη καὶ γένονταν δάσκαλοι τῆς ἀλήθειας’ (σ. 339). Καὶ πάρα κάτω φανταστικὴ σκηνὴ ἀπὸ τὸν ‘Ἀδη’: μιλάει ὁ περιφένειος τάφρος ‘Ἀλέξανδρος’ ‘Πλάτε, Ναπολέων, νὰ ιδοῦμεν τοὺς παλιούς τους’ ‘Ἐλλήνες εἰς τὸ μέρος δύπου κατοικοῦνε, νὰ δροῦμε τὸν γέρο Σωκράτη, τὸν Πλάτωνα, τὸν Θεμιστοκλῆ, τὸν λεβέντη Λεωνίδα καὶ νὰ τοὺς εἰποῦμεν τὶς χαροποιές εἴδησες, διτιθηγεῖς καὶ ἀναστήθηκαν οἱ ἀπόγονοι τους, ὅπου ἦταν χαμένοι καὶ οινωμένοι ἀπὸ τὸν κατάλογον τῆς ἀνθρωπότης. Αὐτεῖνοι οἱ ἀγαθοὶ καὶ δίκαιοι, τὸ φῶς τῆς ἀληθείας, οἱ γενναῖοι περαστιποταὶ τῆς λευτερίας, μὲ πατριωτισμὸν, μὲ καθαρὴ ἄντρεια, μ' ἀρετὴ κι ὅχι δόλων κι ἀπάτη ἐπλούτην τὴν ἀνθρωπότη ἀπὸ αὐτά· κι ἂν ἦταν αὐτεῖνοι φωτοχοὶ εἰς τὰ στορικὰ τοῦ κόρου. Δι' αὐτοὺς ἦταν τὰ ἔργα τους ἀγώνες τῆς ἀρετῆς. Διὰ τοῦτο θέλησε ὁ Θεός δόκιος κι ἀνάστησε καὶ τοὺς ἀπογόνους τους, ὅποῦ ἦταν χαμένη τόσους αἰῶνες ἡ πατρίδα τους’ (σ. 341). Βέδαια ὁ Μακρυγιάννης παρουσιάζει μονόπλευρα τὸ καλὸ ἔργο τῶν Ἀρχαίων· δὲν είναι ιστορικός. Παιρνεὶ καὶ στηρίζεται στὸ καλὸ ἔργο τῶν προγόνων του γιὰ νὰ προχωρήσῃ μπροστά· ἀπὸ ἄλλωστε είναι καὶ τὸ νόημα τῆς παραδόσεως. Εἶναι χαρακτηριστικὸ διτιθηγεῖς τὸ καλὸ ἔργο τῶν Ἀρχαίων κάνει συγκεκριμένες πράξεις γιὰ νὰ τὸ διατηρήσῃ· ‘Εἶχα δύο ἀγάλματα περίφημα, μιὰ γυναῖκα κι ἔνα βασιλόπουλο, ἀτόφιο — φαινόνταν οἱ φέλες· τόση ἐντέλειαν είχαν. ‘Οταν χάλασαν τὸν Πόρον, τάχαν πάρει κάτι στρατιώτες καὶ εἰς τὸν Ἀργος θὰ τὰ πουλοῦσαν κάτι Εύρωπαίων· χλιαὶ τάλλαρα γύρευαν. ‘Αντεσα κ' ἔγω ἐκεῖ, πέρναγα· πῆρα τοὺς στρατιώτες, τοὺς μίλησα· ‘Αύτά καὶ δέκα χιλιάδες τάλλαρα νὰ σᾶς δώσουνε, νὰ μήν τὸ καταδεχτῆτε νὰ δροῦν ἀπὸ τὴν πατρίδα μας. Δι' αὐτὰ πολεμήσαμεν. (Βγάζω καὶ τοὺς δίνων

τρακόσα πενήντα τάλλαρα)· κι δταν φιλιωθοῦμεν μὲ τὸν Κυθερνήτη, (ὅτι τρωγόμαστε), τὰ δίνα καὶ σᾶς δίνει ὅτι τοῦ ζητήσετε διὰ νὰ μείνουν εἰς τὴν πατρίδα ἀπάνου’. Καὶ τάχα κρυψίμενα. Τότε μὲ τὴν ἀναφορὰ μου τὰ πρόσφερα τοῦ Βασιλέως νὰ χρησιμέψουν διὰ τὴν πατρίδα. (σ. 351).

Δέν είναι δῆμως ἡ συνέχεια ‘Ἀρχαίων καὶ Νέων Ἐλλήνων ποὺ αἰσθάνεται ὁ Μακρυγιάννης δαθιά μέσα του. Είναι καὶ οἱ διαφορὲς μεταξὺ ‘Ἀρχαίων καὶ Νέων ποὺ καὶ αὐτῶν ἔχει ἐπίγνωση. ‘Δέν ἀφίναν οἱ ‘Καλοί’ πατριώτες νάδηγη ἡ πατρίς ἀπὸ τὸν κίντυνον — καὶ ὑστερα ὅς δάλουν τὴν διάθεσιν τους σ' ἐνέργειαν νὰ σκοτώσουν δλους. ‘Οτι αὐτὸς είναι πατρογονικόν· ὅποιος δουλεύει πατριωτικῶς αὐτὸς τὸ δραστεῖον ἔχει. Καὶ οἱ ‘Ἀθηναίγοι τοῦ Θεμιστοκλῆ αὐτείνη τὴν ἀνταμοιβὴν τὸν κίντυνον, κι ἀλλουνῶν πολλῶν. ‘Οχι δῆμως ὅταν ἦταν ἡ πατρίς σὲ κίντυνον ὅταν ισύχαζε’ (σ. 139). Εἰκαστικούμενη ἡ ιστορικὴ του γνώση καὶ κοφτερή. ‘Ἐπιτίσης’ ‘Γεναίγοι προπατέρες, Μιλιτάδη, Θεμιστοκλῆ, Ἀριστεῖδη, Λεωνίδα κ' ἐπίλοιποι γενναῖγοι ἄντρες, μήν περηφανεύεστε ὅπου κάματε τόσα μεγάλα καὶ γενναῖα κατορθώματα καὶ σᾶς ἐγκωμιάζουν δλος ὁ κόσμος — δὲν τὰ κάματε ἐσεῖς μόνοι σας· οἱ στρατιωτικοὶ καὶ οἱ πολιτικοὶ φιλόδοσοι μ' ὀρετή, με φῶτα πατριωτικά. ‘Εκείνοι είχαν ἀρετὴ καὶ φῶτα ἐσεῖς γενναιότητα καὶ καθαρὸν πατριωτισμόν. Καὶ δι' αὐτὸς διδαστήκατε. Νὰ είχετε πολιτικὸν τὸν Μαυροκορδάτο, νὰ είχετε πολιτικὸν τὸν Κωλέτη, νὰ είχετε τὸν Ζαΐμη, τὸν Μεταξᾶ κι ἀλλους τοιούτους, νὰ θέλουν ἀλλος τὴν Ἀγγλία, ἀλλος τὴν Γαλλία, ἀλλος τὴν Ρουσία, ἀλλος τὴν Αουστρία κι ἀλλος τὴν Μπαυαρία καὶ νὰ κάνουν χιλιάδες ἀντενέργειες· καὶ συχνοὺς ἐφύλιους πολέμους...’ (σ. 342)· καὶ τῶν, ἀπλοῦκι, θως ἔξωτερηκή ἡ ἀντίληψη γιὰ τὴ συνεργασία πολιτικῶν, στρατιωτικῶν, φιλοσόφων στὴν ‘Ἀρχαία ‘Ἐλλασία, δῆμως στὸ δάσος δ Μακρυγιάννης δλέπει σωστὰ τοὺς ἐνωτικοὺς δεσμούς τῶν διαφόρων κοινωνικῶν καὶ πνευματικῶν δυνάμεων. ‘Η διαφορὰ μεταξὺ ‘Ἀρχαίων καὶ Νέων είναι τόσο χτυπτὴ ὅτι στὰ μάτια τοῦ Μακρυγιάννη πολλὲς φορὲς, ὡστε φτάνει μέχρι τὴν είρωνεα· ‘Παίρνει τὸν Καλλεφουργὸν τοῦ Εκκλησιαστικοῦ καὶ τῆς Παιδείας, διτιθηγεῖς καὶ παιδεία μεγάλη ἔχει κ' ἐκκλησιαστικὸς ἀνθρωπός είναι. Σύχασε πλέον, Σωκράτη, μὴ λυπεῖσαι διτιθηγεῖς καὶ δέν είχες ως τώρα σύντροφον εἰς τὴν παιδεία καὶ θὰ κιντύνευες ἡ ‘Ἐλλάς χωρὶς φῶτα — γεννηθῆ συμπολίτης σου παιδεμένος κ' ἔγινε τῆς Παιδείας ὑπουργός! Κι' ἐσύ, Μεγάλε Βασιλείε, τώρα θὰ Ιδῆς δοξολογίαν ἀπὸ τὸν πατέρα τῆς ‘Εκκλησίας Δημητρίου Καλλεφουργὸν ‘Αθηναίον’ (σ. 497).

‘Ετοι ἡ παράδοση στὴν περίπτωση τοῦ Μακρυγιάννη, είναι ἔνα στοιχεῖο σὲ ζωντανὴ σχέση μὲ τὸ παρόν· μὲ αὐτὴ τὴν προύποθεση ἡ παράδοση στρώχωνε πρὸς τὰ μπρός, δὲν είναι κενὸ δόνομα ποὺ διαπαύει καὶ ἐν συνεχείᾳ ἀποκοιτίζει γιὰ νὰ χυπηθεῖσι μετὰ ἀπὸ λίγο ἡ πολὺ καιρὸς καὶ νὰ δάλης τρομαγμένος στὰ πόδια δπως τὸ δάλεις στὰ τόπια τὸν περίπτωση τὸ Δράμαλη κάποιος ‘Ἀχιλλέας, φρούραρχος τοῦ Ακροκορίου. ‘Ἄπ' διτιθηγεῖς καὶ παιδεία, διτιθηγεῖς καὶ της Παιδείας, διτιθηγεῖς καὶ της Αλέξανδρος’ είναι. Σύχασε πλέον, Σωκράτη, μὴ λυπεῖσαι διτιθηγεῖς καὶ δέν είχες ως τώρα σύντροφον εἰς τὴν παιδεία καὶ θὰ κιντύνευες ἡ ‘Ἐλλάς χωρὶς φῶτα — γεννηθῆ συμπολίτης σου παιδεμένος κ' ἔγινε τῆς Παιδείας ὑπουργός! Κι πολέμαγε τ' δόνομα τοὺς Τούρκους. Δέν πολεμάγει τ' δόνομα ποτέ, πολεμάγει ἡ ἄντρεια, δι πατριωτισμὸς, ἡ ἀρετὴ. Κι δι τὸν Αχιλλέας, φρούραρχος τοῦ Κόρδοβος, ‘Ἀχιλλέας τὸν ἔλεγαν, λογιώτατον· καὶ διούγοντας τὸ δόνομα ‘Ἀχιλλέας, παντηχαίνετε δτ' είναι ἐκείνος δ περίφημος ‘Ἀχιλλέας. Καὶ πολέμαγε τ' δόνομα τοὺς Τούρκους. Δέν πολεμάγει τ' δόνομα ποτέ, πολεμάγει ἡ ἄντρεια, δι πατριωτισμὸς, ἡ ἀρετὴ. Κι δι τὸν Αχιλλέας, φρούραρχος τοῦ Κόρδοβος, ‘Ἀχιλλέας τὸν ἔλεγαν, λογιώτατον· καὶ διούγοντας τὸ δόνομα ‘Ἀχιλλέας, παντηχαίνετε δτ' είναι ἐκείνος δ περίφημος ‘Ἀχιλλέας. Καὶ πολέμαγε τ' δόνομα τοὺς Τούρκους. Δέν πολεμάγει τ' δόνομα ποτέ, πολεμάγει ἡ ἄντρεια, δι πατριωτισμὸς, ἡ ἀρετὴ. Κι δι τὸν Αχιλλέας, φρούραρχος τοῦ Κόρδοβος, ‘Ἀχιλλέας τὸν ἔλεγαν, λογιώτατον· καὶ διούγοντας τὸ δόνομα ‘Ἀχιλλέας, παντηχαίνετε δτ' είναι ἐκείνος δ περίφημος ‘Ἀχιλλέας. Καὶ πολέμαγε τ' δόνομα τοὺς Τούρκους. Δέν πολεμάγει τ' δόνομα ποτέ, πολεμάγει ἡ ἄντρεια, δι πατριωτισμὸς, ἡ ἀρετὴ. Κι δι τὸν Αχιλλέας, φρούραρχος τοῦ Κόρδοβος, ‘Ἀχιλλέας τὸν ἔλεγαν, λογιώτατον· καὶ διούγοντας τὸ δόνομα ‘Ἀχιλλέας, παντηχαίνετε δτ' είναι ἐκείνος δ περίφημος ‘Ἀχιλλέας. Καὶ πολέμαγε τ' δόνομα τοὺς Τούρκους. Δέν πολεμάγει τ' δόνομα ποτέ, πολεμάγει ἡ ἄντρεια, δι πατριωτισμὸς, ἡ ἀρετὴ. Κι δι τὸν Αχιλλέας, φρούραρχος τοῦ Κόρδοβος, ‘Ἀχιλλέας τὸν ἔλεγαν, λογιώτατον· καὶ διούγοντας τὸ δόνομα ‘Ἀχιλλέας, παντηχαίνετε δτ' είναι ἐκείνος δ περίφημος ‘Ἀχιλλέας. Καὶ πολέμαγε τ' δόνομα τοὺς Τούρκους. Δέν πολεμάγει τ' δόνομα ποτέ, πολεμάγει ἡ ἄντρεια, δι πατριωτισμὸς, ἡ ἀρετὴ. Κι δι τὸν Αχιλλέας, φρούραρχος τοῦ Κόρδοβος, ‘Ἀχιλλέας τὸν ἔλεγαν, λογιώτατον· καὶ διούγοντας τὸ δόνομα ‘Ἀχιλλέας, παντηχαίνετε δτ' είναι ἐκείνος δ περίφημος ‘Ἀχιλλέας. Καὶ πολέμαγε τ' δόνομα τοὺς Τούρκους. Δέν πολεμάγει τ' δόνομα ποτέ, πολεμάγει ἡ ἄντρεια, δι πατριωτισμὸς, ἡ ἀρετὴ. Κι δι τὸν Αχιλλέας, φρούραρχος τοῦ Κόρδοβος, ‘Ἀχιλλέας τὸν ἔλεγαν, λογιώτατον· καὶ διούγοντας τὸ δόνομα ‘Ἀχιλλέας, παντηχαίνετε δτ' είναι ἐκείνος δ περίφημος ‘Ἀχιλλέας. Καὶ πολέμαγε τ' δόνομα τοὺς Τούρκους. Δέν πολεμάγει τ' δόνομα ποτέ, πολεμάγει ἡ ἄντρεια, δι πατριωτισμὸς, ἡ ἀρετὴ. Κι δι τὸν Αχιλλέας, φρούραρχος τοῦ Κόρδοβος, ‘Ἀχιλλέας τὸν ἔλεγαν, λογιώτατον· καὶ διούγοντας τὸ δόνομα ‘Ἀχιλλέας, παντηχαίνετε δτ' είναι ἐκείνος δ περίφημος ‘Ἀχιλλέας. Καὶ πολέμαγε τ' δόνομα τοὺς Τούρκους. Δέν πολεμάγει τ' δόνομα ποτέ, πολεμάγει ἡ ἄντρεια, δι πατριωτισμὸς, ἡ ἀρετὴ. Κι δι τὸν Αχιλλέας, φρούραρχος τοῦ Κόρδοβος, ‘Ἀχιλλέας τὸν ἔλεγαν, λογιώτατον· καὶ διούγοντας τὸ δόνομα ‘Ἀχιλλέας, παντηχαίνετε δτ' είναι ἐκείνος δ περίφημος ‘Ἀχιλλέας. Καὶ πολέμαγε τ' δόνομα τοὺς Τούρκους. Δέν πολεμάγει τ' δόνομα ποτέ, πολεμάγει ἡ ἄντρεια, δι πατριωτισμὸς, ἡ ἀρετὴ. Κι δι τὸν Αχιλλέας, φρούραρχος τοῦ Κόρδοβος, ‘Ἀχιλλέας τὸν ἔλεγαν, λογιώτατον· καὶ διούγοντας τὸ δόνομα ‘Ἀχιλλέας, παντηχαίνετε δτ' είναι ἐκείνος δ περίφημος ‘Ἀχιλλέας. Καὶ πολέμαγε τ' δόνομα τοὺς Τούρκους. Δέν πολεμάγει τ' δόνομα ποτέ, πολεμάγει ἡ ἄντρεια, δι πατριωτισμὸς, ἡ ἀρετὴ. Κι δι τὸν Αχιλλέας, φρούραρχος τοῦ Κόρδοβος, ‘Ἀχιλλέας τὸν ἔλεγαν, λογιώτατον· καὶ διούγοντας τὸ δόνομα ‘Ἀχιλλέας, παντηχαίνετε δτ' είναι ἐκείνος δ περίφημος ‘Ἀχιλλέας. Καὶ πολέμαγε τ' δόνομα τοὺς Τούρκους. Δέν πολεμάγει τ' δόνομα ποτέ, πολεμάγει ἡ ἄντρεια, δι πατριωτισμὸς, ἡ ἀρετὴ. Κι δι τὸν Αχιλλέας, φρούραρχος τοῦ Κόρδοβος, ‘Ἀχιλλέας τὸν ἔλεγαν, λογιώτατον· καὶ διούγοντας τὸ δόνομα ‘Ἀχιλλέας, παντηχαίνετε δτ' είναι ἐκείνος δ περίφημος ‘Ἀχιλλέας. Καὶ πολέμαγε τ' δόνομα τοὺς Τούρκους. Δέν πολεμάγει τ' δόνομα ποτέ, πολεμάγει ἡ ἄντρεια, δι πατριωτισμὸς, ἡ ἀρετὴ. Κι δι τὸν Αχιλλέας, φρούραρχος τοῦ Κόρδοβος, ‘Ἀχιλλέας τὸν ἔλεγαν, λογιώτατον· καὶ διούγοντας τὸ δόνομα ‘Ἀχιλλέας, παντηχαίνετε δτ' είναι ἐκείνος δ περίφημος ‘Ἀχιλλέας. Καὶ πολέμαγε τ' δόνομα τοὺς Τούρκους. Δέν πολεμάγει τ' δόνομα ποτέ, πολεμάγει ἡ ἄντρεια, δι πατριωτισμὸς, ἡ ἀρετὴ. Κι δι τὸν Αχιλλέας, φρούραρχος τοῦ Κόρδοβος, ‘Ἀχιλλέας τὸν ἔλεγαν, λογιώτατον· καὶ διούγοντας τὸ δόνομα ‘Ἀχιλλέας, παντηχαίνετε δτ' είναι ἐκείνος δ περίφημος ‘Ἀχιλλέας. Καὶ πολέμαγε τ' δόνομα τοὺς Τούρκους. Δέν πολεμάγει τ' δόνομα ποτέ, πολεμάγει ἡ ἄντρεια, δι πατριωτισμὸς, ἡ ἀρετὴ. Κι δι τὸν Αχιλλέας, φρούραρχος τοῦ Κόρδοβος, ‘Ἀχιλλέας τὸν ἔλεγαν, λογιώτατον· καὶ διούγοντας τὸ δόνομα ‘Ἀχιλλέας, παντηχαίνετε δτ' είναι ἐκείνος δ περίφημος ‘Ἀχιλλέας. Καὶ πολέμαγε τ' δόνομα τοὺς Τούρκους. Δέν πολεμάγει τ' δόνομα ποτέ, πολεμάγει ἡ ἄντρεια, δι πατριωτισμὸς, ἡ ἀρετὴ. Κι δι τὸν Αχιλλέας, φρούραρχος τοῦ Κόρδοβος, ‘Ἀχιλλέας τὸν ἔλεγαν, λογιώτατον· καὶ διούγοντας τὸ δόνομα ‘Ἀχιλλέας, παντηχαίνετε δτ' είναι ἐκείνος δ περίφημος ‘Ἀχιλλέας. Καὶ πολέμαγε τ' δόνομα τοὺς Τούρκους. Δέν πολεμάγει τ' δόνομα ποτέ, πολεμάγει ἡ ἄντρεια, δι πατριωτισμὸς, ἡ ἀρετὴ. Κι δι τὸν Αχιλλέας, φρούραρχος τοῦ Κόρδοβος, ‘Ἀχιλλέας τὸν ἔλεγαν, λογιώτατον· καὶ διούγοντας τὸ δόνομα ‘Ἀχιλλέας, παντηχαίνετε δτ' είναι ἐκείνος δ περίφημος ‘Ἀχιλλέας. Καὶ πολέμαγε τ' δόνομα τοὺς Τούρκους. Δέν πολεμάγει τ' δόνομα ποτέ, πολεμάγει ἡ ἄντρεια, δι πατριωτισμὸς, ἡ ἀρετὴ. Κι δι τὸν Αχιλλέας, φρούραρχος τοῦ Κόρδοβος, ‘Ἀχιλλέας τὸν ἔλεγαν, λογιώτατον· καὶ διούγοντας τὸ δόνομα ‘Ἀχιλλέας, παντηχαίνετε δτ' είναι ἐκείνος δ περίφημος ‘Ἀχιλλέας. Καὶ πολέμαγε τ' δόνομα τοὺς Τούρκους. Δέν πολεμάγει τ' δόνομα ποτέ, πολεμάγει ἡ ἄντρεια, δι πατριωτισμὸς, ἡ ἀρετὴ. Κι δι τὸν Αχιλλέας, φρούραρχος τοῦ Κόρδοβος, ‘Ἀχιλλέας τὸν ἔλεγαν, λογιώτατον· καὶ διούγοντας τὸ δόνομα ‘Ἀχιλλέας, παντηχαίνετε δτ' είναι ἐκείνος δ περίφημος ‘Ἀχιλλέας. Καὶ πολέμαγε τ' δόνομα τοὺς Τούρκους. Δέν πολεμάγει τ' δόνομα ποτέ, πολεμάγει ἡ ἄντρεια, δι πατριωτισμὸς, ἡ ἀρετὴ. Κι δι τὸν Αχιλλέας, φρούραρχος τοῦ Κόρδοβος, ‘Ἀχιλλέας τὸν ἔλεγαν, λογιώτατον· καὶ διούγοντας τὸ δόνομα ‘Ἀχιλλέας, παντηχαίνετε δτ' είναι ἐκείνος δ περίφημος ‘Ἀχιλλέας. Καὶ πολέμαγε τ' δόνομα τοὺς Τούρκους. Δέν πολεμάγει τ' δόνομα ποτέ, πολεμάγει ἡ ἄντρεια, δι πατριωτισμὸς, ἡ ἀρετὴ. Κι δι τὸν Αχιλλέας, φρούραρχος τοῦ Κόρδοβος, ‘Ἀχιλλέας τὸν ἔλεγαν, λογιώτατον· καὶ διούγοντας τὸ δόνομα ‘Ἀχιλλέας, παντηχαίνετε δτ' είναι ἐκείνος δ περίφημος ‘Ἀχιλλέας. Καὶ πολέμαγε τ' δόνομα τοὺς Τούρκους. Δέν πολεμάγει τ' δόνομα πο

ΤΡΙΣΤΑΝΟΣ ΚΑΙ ΙΖΩΛΗ

(Άποσπάσματα.)

1

Φίλε Τριστάν δταν νεκρό σὲ θώρω,
ποιά δή αιτία έγώ νά ζῶ;
Θάνατο ἔσπειρε σ' ἔσενα ή ἐγωπάθειά μου,
ἄς φέρει τοῦτον καὶ σ' ἔμένα ή τρυφερότητά μου,
δταν σύγκαιρα ἀνίκανη ἡμουν νέρθω
τὸν πόνο τὸν δικό σου νά γιατρέψω.
Φίλε, δηθανατός σου στέρησε ἀπό ἐμέ παρηγεριά,
κι οὔτε χαρά, οὔτε ἄνεση, οὔτε εὐχαριστηση καμμιά θὲ
(νάχω....)

τὴ ζωή σου ἔχασες κι ἡμουν ἔγώ ή αιτία,
γιά τούτο καὶ ή πράξη μου φίλη πιστῆς θὲ νάναι:
γιά σένα, τὴ ζωή κι ἔγώ θ' ἀπαρνηθῶ.
Τὸν ἀγκαλιάζει, ἔσπλωνει σιμά του,
στὸ στόμα καὶ στὸ μέτωπο τόνε φιλᾶ,
σφιχτὰ τὸν ἀγκαλιάζει,
κορμὶ μὲ κορμὶ, στόμα μὲ στόμα.
Κι' ἔπειτα ξεπνέει
κ' ἀπό πόνο πεθαίνει κι αύτή.
Ο Τριστάν πέθανε ἀπό τὸν πόνο του,
ἡ 'Ιζό γιατὶ κοντά του σύγκαιρα δὲν μπόρεσε νά φύσαι.
Ο Τριστάν πέθανε, ἀπό ἀγάπη,
κι ή ώραία 'Ιζέ ἀπό οἴκτο!

Μετάφρ. ΝΕΝΑ ΚΑΡΓΑΚΟΥ

2

'Ιζό κυρία μου, 'Ιζό καλή μου,
ἐσύ δηθανατός, ἐσύ ή ζωή μου.

Μετάφρ. Σ. Λ. Σκαρτοΐς

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ

Δ. Θεοφάνους: 'Αξιόλογη ή προσπάθειά σας στὸν ποιητικό λόγο, ἀλλὰ πρός τὸ παρόν δὲν μποροῦμε νά τὴν καταχωρίσουμε στὴν «Υδρία». Περιμένουμε πιάλι ἐπικινωνία μαζὶ σας.

Σ.Β.Λ.: Τὸ χειρόγραφό σας πολὺ ἐνδιαφέρον. 'Η «Υδρία» θὰ δημοσίευε τὰ ἀποστάσματα ἀπό τὰ κείμενα Γ. Τερτοέτη, ὅλλα κρατεῖ τὴν ἀρχὴ νά δημοσιεύει μόνο ἐντύπωρα κείμενα.

Β. Καθάρειος: 'Η Ἐλλειψη χώρου ἀρκετού μᾶς ἐμπόδισε νά δημοσιεύσουμε δόλοκληρο τὸ ποίημα τοῦ Ρω. Χάρη τῶν ἀναγνωστῶν δημοσιεύεται ἀποσπασματικά. Θερμά εὐχαριστήρια.

Λ. Χατζοπούλου — Καραβία: 'Ελαδα τὸ διδύλιο σας «Ο Λιόντας». Γιὰ τὴν εὐχαριστηση ποὺ μοῦ ἔδωσε τὸ διειδασμά του, θ' ἀρκούσε ἔνα «εὐχαριστῶ;».

ΓΙΩΡΓΟΣ ΚΑΡΑΧΑΛΙΟΣ

Κυδερνήται ν' ἀφίνη ἀντουφέκηγον κάστρον (σ. 156). «Οι Τούρκοι μᾶς ἔβαλαν εἰς τὸ κανόνι, ὅπου δὲν είδαμε πούθε νά κάμωμε. Δὲν ἤταν δὲν ἀχιλλέας, δὲν φρούραρχος τῆς Διοικησις, διόποτε τὸν ἀφίνει φοδιασμένον καὶ φεύγει' εἶναι Τούρκος, πολεμάγει διὰ τὴν πόστη του. 'Α Τούρκος ἔτρωγε ποντικιά καὶ μᾶς γ... κέρατο μὲ τὰ κανόνια καὶ μπόμπες. 'Ο 'Αχιλλέας, ἀφιά καὶ κριάρια μέσα, τὸν ἀφίνει δόλα καὶ πάγει νά 'δρη τοὺς συντρόφους του δύπον τὸν διόρισαν». (σ. 178).

Δὲν πολεμάει τὸ δύομα τοὺς Τούρκους, ἀλλὰ δή ἀντρεία, ή ἀρετή. «Ετοι κρίνει δὲν ἤταν «δύομα» ἀλλὰ «ἀντρεία, πατριωτισμός, ἀρετή».

Περέργο! 'Ενας ἀγράμματος ἀνθρωπός γίνεται σωστότερα, νά συμβιωνῇ περισσότερο καὶ καλύτερα μὲ τοὺς Ἀρχαίους. 'Ελληνες παρὰ δόλο μαζὶ τὸ πλήθος τῶν συγχρονῶν του λογίων. Φαινεται πώς δὲν Μακρυγιάνης μᾶς δείχνει σωστότερα τὸν προσανατολισμὸ ποὺ πρέπει νά πάρουμε.

ΑΡΗΣ ΔΡΟΥΚΟΠΟΥΛΟΣ

(1) Οι παραπομπὲς γίνονται στὴν ἔκδοση «Γαλαξία» Στρογγού Μακρυγιάνη, 'Απομνημονεύματα, 2α ἔκδοσις.

ΥΔΡΙΑ

Ο ΗΛΙΟΣ, ΤΟ ΦΕΓΓΑΡΙ ΚΑΙ ΤΟ ΝΕΡΟ

(Άφρικανικὸς μύθος)

Πολλὰ χρόνια πρίν, δήλιος καὶ τὸ νερό ἥταν ἀγαπημένοι φίλοι καὶ ζουσαν καὶ οἱ δυο μαζὶ στὴ γῆ. 'Ο ήλιος συνήθιζε νά ἐπισκέπτεται πολὺ συχνά τὸ νερό, ἀλλὰ τὸ νερό ποτὲ δὲν ἀνταπέδιε τὶς ἐπισκέψεις του. Στὸ τέλος δήλιος ρώτησε τὸ νερό γιατὶ ποτὲ δὲν ἐρχόταν νά τὸν διτί στὸ σπίτι του. Τὸ νερό ἀπάντησε διτὶ τὸ σπίτι του ήλιου δὲν ἥταν ἀρκετὰ μεγάλο καὶ διτὶ ἀν ἐρχόταν μὲ τοὺς ὑδρώπους του θὰ ἔγγαζε ἔξω τὸν ήλιο.

Τὸ νερό ἐπει τότε: «'Αν θέλεις νά σὲ ἐπισκεφθῶ, πρεπει νά χτίσεις ἔνα πολὺ μεγάλο κτήριο' ἀλλὰ σὲ προειδοποιῶ διτὶ θὰ πρέπει νά είναι ἔνα τεράστιο σπίτι γιατὶ οἱ ἀνθρωποὶ μου είναι πάρα πολλοί καὶ χρειάζονται ἔνα πλήθος ὅστις ἀπὸ δωμάτια».

'Ο ήλιος ὑποσχήθηκε νά χτίσεις ἔνα πολὺ μεγάλο κτήριο, καὶ ἀμέως μετά γύρισε σπίτι στὴ γυναίκα του, τὸ φεγγάρι, πού τὸν χαιρέτησε μ' ἔνα πλατύ χαμόγελο διτὸν ἀνοίξει τὴν πόρτα. 'Ο ήλιος είπε στὸ φεγγάρι τὶ είλε ὑποσχεθῆσε στὸ νερό καὶ ἀλλὴ μέρα ἀρχίσεις νά χτίζεις νά πελώριο σπίτι γιά νά καλοδεχτεῖ τὸ φίλο του.

«Όταν ἐτοιμάστηκε τὸ σπίτι, παρακάλεσε τὸ νερό νά ἔρθει νά τὸν ἐπισκεφθεῖ τὴν ἐπομένη μέρα.

«Όταν ἔφτασε τὸ νερό, κάλεσε ἔξω τὸν ήλιο καὶ τὸν ρώτησε διτὶ θὰ ἥταν ἀσφαλές γι' αὐτὸν νά μητὶ μέσα καὶ διτὶ ήλιος ἀπάντησε: «Βέβαια, ἔλα μέσα, φίλε μου».

Τὸ νερό τότε ἀρχίσεις νά κυλάει μέσα μαζὶ μὲ τὰ φύρια καὶ διτὶ τὰ ζῶα τὸν δυθοῦ.

Πολὺ γρήγορα τὸ νερό ἔφτανε ως τὰ νόνατα' καὶ τότε ρώτησε τὸν ήλιο διτὶ ήταν ἀκόμη ἀσφαλής, καὶ διτὶ ήλιος είπε πάλι: «Ναι» καὶ ἔτοι περισσότερο νερό κύλησε μέσα.

«Όταν τὸ ἐπίπεδο τοῦ νεροῦ ἔφτανε τὸ υψός ἐνδὸς ἀνθρώπου, τὸ νερό ἐπει στὸν ήλιο: «Θέλεις νά μπονε περισσότεροι ἀνθρωποί μους;».

'Ο ήλιος καὶ τὸ φεγγάρι, ἀποκρίθηκαν «Ναι» ἐπειδὴ δὲ μποροῦσαν νά σκεφθοῦν πιό σωστό. ἔτσι τὸ νερό πλημμύρισε μέχρι πού διτὶ ήλιος καὶ τὸ φεγγάρι ἀναγκάστηκαν νά δροῦν καταφύγιο πού τὸ φηλό σημείο τῆς στέγης.

Καὶ πάλι τὸ νερό ἀπευθύνθηκε στὸν ήλιο, ἀλλὰ, παρνοντας τὴν ίδια ἀπάντηση, καὶ καθὼς περισσότεροι ἀνθρωποί του ἤμαιναν δρμητικά μέσα, τὸ νερό πολὺ γρήγορα πλημμύρισε τὴν κορυφὴ τῆς στέγης καὶ διτὶ ήλιος μὲ τὸ φεγγάρι ἀναγκάστηκαν νά καταφύγουν στὸν οὐρανό, διτοὺ μένουν ἀπό τότε.

Μετάφρ.: ΛΙΤΣΑ ΧΑΛΚΟΥΣΗ

“ΝΕΟΙ ΟΝΤΕΣ,”
ΟΡΦΕΥΣ

Ἐσύ ποὺ ἔταξίδευες
σὲ δινειρά ὑπερκόσμιας μελωδίας
καὶ τὴ μορφὴ σου ἐστόλιζε
τὸ μῆρο τ' ἀγνωστὸ τῆς νιότης
τὴ λύρα σου μὴ ντυνεὶς νεκρολούλουδα,
καὶ μήν ἀποφλοιώνεις τὶς ἐλπίδες.
Σὰν λεπτοδόφαντη μορφὴ

ἔλα ἀπ' τὴν διμήχλη τῶν αἰώνων.
Μαζὶ θὰ κλαίμε στὶς ἀτέλειωτες τὶς νύχτες
μέσα σὲ ἀποχρώσεις φεγγαρόφωτου
καὶ λύρα πάντα θὰ γλυκαίνει
τὶς ὅγλυκες σταγόνες τῶν δακρύων μας.

Π. ΧΑΛΟΥΠΑΣ

“ΜΟΙΑΖΕΙ Η ΚΑΡΔΙΑ ΜΟΥ ΚΑΜΑΡΗ
ΕΡΜΗΤΙΚΑ ΚΛΕΙΣΜΕΝΗ”

Τὸ κάδρο τοῦ παπποῦ, τῆς γιαγιάς
τοῦ θείου — τοῦ νεκροῦ ἀδελφοῦ τοῦ πατέρα —
είναι τὰ μόνα στολίδια στὴν κάμαρα.

Κι εἰν' ή καρδιά μου

ἔτσι κλειστή, τόσο πλατιά, τόσο φτωχή
πού μοιάζει κάμαρα νεκρή, μὲ τρία κάδρα.

Δ. ΚΟΣΜΟΠΟΥΛΟΣ